

การวิเคราะห์ปฏิบัติการสัมพันธ์ของพยาบาลกับผู้ป่วยในหอผู้ป่วยจิตเวช

นางจรรุวรรณ เอกอรัญผล

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่ง ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชาพยาบาลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974-567-983-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

014281

I10293188

AN ANALYSIS OF NURSE - PATIENT INTERACTION
IN PSYCHIATRIC WARDS

Mrs. Charuwan Egoramaiphol

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Education

Department of Nursing Education

Graduate School

Chulalongkorn University

1987

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การวิเคราะห์ปฏิกิริยาสัมพันธ์ของพยาบาลกับผู้ป่วยในหอผู้ป่วยจิตเวช

โดย

นางจรรวรรณ เอกอรรถผล

ภาควิชา

พยาบาลศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา

รองศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยรับเป็น ส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรมหาบัณฑิต

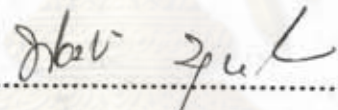

.....
(ศาสตราจารย์ ดร. ดาวร วัชรากัย)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

.....
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมคิด รักษาสัตย์)

ประธานกรรมการ

.....
(รองศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ)

กรรมการ

.....
(อาจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์)

กรรมการ

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

หัวข้อวิทยานิพนธ์
ชื่อนิสิต
อาจารย์ที่ปรึกษา
ภาควิชา
ปีการศึกษา

การวิเคราะห์ปฏิกิริยาสัมพันธ์ของพยาบาลกับผู้ป่วยในหอผู้ป่วยจิตเวช
นางจรรุวรรณ เอกอรรถผล
รองศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ
พยาบาลศึกษา
2529

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์ เพื่อวิเคราะห์ปฏิกิริยาสัมพันธ์ของพยาบาล กับผู้ป่วยในหอผู้ป่วยจิตเวช กลุ่มตัวอย่างคือ พยาบาลวิชาชีพที่ปฏิบัติงานอยู่ในหอผู้ป่วยจิตเวช โรงพยาบาลสมเด็จพระปิตุลาธิราชกุล และโรงพยาบาลศรีธัญญา จำนวน 20 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ แบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ป่วย และ แบบสังเกตพฤติกรรมของพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นโดยผ่านการตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิ ความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมของผู้ป่วย เท่ากับ 0.85 เมื่อคำนวณจากความสอดคล้องโดยใช้การหาสหสัมพันธ์จากตำแหน่งของคะแนน และได้ค่าความเที่ยงของแบบสังเกตพฤติกรรมของพยาบาล เท่ากับ 0.87 เมื่อคำนวณจากความสอดคล้อง โดยใช้สูตรการหาความเที่ยงของการสังเกตของโพลิต และ ชัคเลอร์

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูล ด้วยวิธีการสังเกตอย่างมีส่วนร่วม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยวิธีการทางสถิติ คือ ค่าร้อยละ และ ไคสแควร์ ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. พยาบาลเป็นผู้เริ่มต้นการมีปฏิกิริยาสัมพันธ์ เป็นส่วนใหญ่ สถานการณ์ของการมีปฏิกิริยาสัมพันธ์ ที่ทั้งพยาบาล และผู้ป่วยเป็นผู้เริ่มต้น เป็นสถานการณ์เดียวกันคือการพูดคุยเกี่ยวกับปัญหาของผู้ป่วยและเรื่องทั่ว ๆ ไป
2. เวลาที่ใช้ในสถานการณ์ การสร้างสัมพันธ์ภาพเพื่อการรักษา นั้น ใช้เวลานานที่สุด ส่วนสถานการณ์ การทักทายปราศรัยเพื่อให้เกิดบรรยากาศที่ดี ใช้เวลาน้อยที่สุด
3. ส่วนใหญ่ พยาบาลแสดงพฤติกรรมความสนใจผู้ป่วยตามลักษณะงานประจำ พฤติกรรมทางอารมณ์ คือ แบบเอาจริง เอาจัง มีจุดเน้นที่จิตใจ ซึ่งมีผลทำให้ผู้ป่วยส่วนใหญ่มีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

4. พยาบาลที่เคย และ ไม่เคยได้รับการศึกษาต่อเนื่องทางการพยาบาลจิตเวช ส่วนใหญ่จะให้ความสนใจผู้ป่วยตามลักษณะงานประจำ มีลักษณะอารมณ์แบบเอาจริง เอาจัง พยาบาลที่เคยได้รับการศึกษาต่อเนื่องเฉพาะทางการพยาบาลจิตเวช ส่วนใหญ่จะมีจุดเน้นที่จิตใจ ในขณะที่พยาบาลที่ไม่เคยได้รับการศึกษาต่อเนื่องเฉพาะทางการพยาบาลจิตเวช ส่วนใหญ่จะมีจุดเน้นที่ร่างกาย พฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ของพยาบาลที่เคย และ ไม่เคยได้รับการศึกษาต่อเนื่องเฉพาะทางการจิตเวช ส่วนใหญ่มีผลทำให้ผู้ป่วยเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น

5. พฤติกรรมของผู้ป่วยที่เปลี่ยนแปลงไป จะมีความสัมพันธ์สูงกับพฤติกรรมของพยาบาลด้านอารมณ์ที่แสดงออกต่อผู้ป่วย, มีความสัมพันธ์ระดับปานกลางกับพฤติกรรมของพยาบาลด้านความสนใจที่มีต่อผู้ป่วย และมีความสัมพันธ์ต่ำ กับพฤติกรรมของพยาบาลด้านจุดเน้นในการมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ป่วย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01

ศูนย์วิทยพัชกร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Thesis Title   An analysis of Nurse - Patient Interaction in
                                  Psychiatric wards
Name   Mrs. Charuwan Egoramaiphol
Thesis Advisor   Dr. Puangrat Boonyanurak , Associate Professor
Department   Nursing Education
Academic Year   1986

ABSTRACT

The purpose of this research, was to analyse Nurse - Patient Interaction in Psychiatric wards. The research sample consisted of 20 professional - nurses who have been working in Psychiatric wards at Somdej chao - pra - ya, and Srithanya Hospitals.

The patient's behavior observation instrument and nurse's behavior observation instrument developed by the researcher, were used to collect data for this study. The content validity of these instruments were done by panel of experts. The reliability of the patient's behavior observation instrument tested by Spearman's rank - difference correlation, was 0.85. The reliability of the nurse's behavior observation instrument tested by Polit and Hungler observation reliability, was 0.87.

The collection of data was done by using participation - observation technique. Statistical procedures; the percentage and Chi - square were used to analyze data. The findings were as followed:-

1. The nurses mostly initiated the interaction. The initiation of interaction performed by both nurses and patients was found in "The conversation concerning patient's problem and general topics."

2. The longest time during interaction was used in the situation of One - to - one relationship and the shortest time was used for greeting to create warm atmosphere.

3. Nurse's attentive behavior mostly showed in action - oriented. Seriousness in emotional tone was mostly observed in nurse's behavior. Focus of the interaction was psychological aspect. However, these interactional behavior had impact on patient's behavior which had changed in the better way.

4. Both groups of nurses who had completed the post graduate education in Psychiatric - Nursing and those who had never attended this kind of program demonstrated action - oriented behavior and seriousness in emotional tone behavior. First group of nurses had concentrated their interaction in psychological aspect, while the later group emphasized their interaction in physical aspect. However both groups of nurse's behavior patterns had impact on the change of patient's behavior in the better way.

5. The change of patient's behavior were highly statistical significant correlation with nurse's emotional tone behavior, moderately significant correlation with nurse's attentive behavior and minimally significant correlation with nurse's focus point of the interaction at the .01 level.

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พวงรัตน์ บุญญาบุรุษ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ อาจารย์ ดร. ทวีวัฒน์ ปิตยานนท์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จินตนา ยูนินันท์ ที่ได้ให้คำแนะนำช่วยเหลือตรวจและแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเต็มใจ เอาใจใส่ และให้กำลังใจตลอดเวลา จนกระทั่งวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

งานวิจัยครั้งนี้คงจะสำเร็จลงไม่ได้ ถ้าไม่ได้รับความช่วยเหลือจากผู้ทรงคุณวุฒิทางการพยาบาลจิตเวชทั้ง 10 ท่าน ที่ได้ให้ความกรุณาตรวจสอบ แก้ไขเครื่องมือ รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้ นอกจากนี้ขอขอบคุณผู้ช่วยวิจัยที่ได้กรุณาสละเวลาให้ความช่วยเหลือในการตรวจสอบความเที่ยงของเครื่องมือ บุคคลที่จะลืมระลึกถึงพระคุณเสียมิได้ ก็คือ ท่านผู้อำนวยการ และ หัวหน้าพยาบาลของโรงพยาบาลสมเด็จพระยา และโรงพยาบาลศรีธัญญา ที่เปิดโอกาสให้ผู้วิจัยเข้าไปเก็บรวบรวมข้อมูลภายในหอผู้ป่วยได้ ขอขอบคุณพยาบาลประจำการและผู้ช่วยทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลทำให้งานวิจัยครั้งนี้สำเร็จเรียบร้อยลงได้ และ เนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุนการวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัย มา ณ ที่นี้ด้วย

อนึ่งผู้วิจัยขอระลึกถึงพระคุณของ บิดาและมารดา ญาติพี่น้อง ครูบาอาจารย์ ตลอดจนเพื่อน ๆ ทุกคนที่คอยกระตุ้นเตือน สนับสนุนและให้กำลังใจ

ท้ายนี้ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ นายแพทย์ สมุทรัชย์ เอกอรรถมัยผล ผู้ซึ่งมีความสำคัญสำหรับผู้วิจัยมากที่สุด เพราะเป็นบุคคลที่อยู่เบื้องหลังความสำเร็จทั้งปวง เป็นผู้สนับสนุนทั้งด้านกำลังใจ และด้านทุนทรัพย์ ในการศึกษาของผู้วิจัย เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

จารุวรรณ เอกอรรถมัยผล

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญตาราง	ณ
บทที่	
1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ในการวิจัย	5
ปัญหาในการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
ข้อตกลงเบื้องต้น	6
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	8

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2	เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
	ผู้ป่วยจิตเวช	9
	อาการทางจิต	10
	สาเหตุของการเจ็บป่วยทางจิต	10
	พฤติกรรมของผู้ป่วยจิตเวชและการวัด	12
	คุณลักษณะของพยาบาลจิตเวช	13
	แนวคิดพื้นฐานสำหรับการพยาบาลจิตเวช	15
	การรักษาพยาบาลในบทบาทอิสระของพยาบาลจิตเวช	16
	เทคนิคพิเศษในการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย.....	17
	ความหมายของการติดต่อดสื่อสาร	21
	ความหมายของสัมพันธภาพ	23
	ความหมายของปฏิบัติการสัมพันธ์	27
	งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	38
3	วิธีดำเนินการวิจัย	40
	ประชากรและตัวอย่างประชากร	40
	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	41
	การดำเนินการวิจัย	47
	การวิเคราะห์ข้อมูล	50
	สถิติที่ใช้ในการวิจัย	50
4	ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	51
5	สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล	65
	สรุปผลการวิจัย	67
	อภิปรายผลการวิจัย	69
	ข้อเสนอแนะ	77

	หน้า
บรรณานุกรม	79
ภาคผนวก	84
ประวัติผู้เขียน	115

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนและร้อยละของพยาบาล จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ ในการปฏิบัติงาน และการศึกษาต่อเนื่องเฉพาะทางการพยาบาลจิตเวช	51
2	จำนวนและร้อยละของผู้ป่วย จำแนกตาม เพศ อายุ และการวินิจฉัยโรค	53
3	จำนวนครั้ง และร้อยละ ของปฏิกริยาสัมพันธ์ที่ได้จากการสังเกต จำแนกตามสถานการณ ของการมีปฏิกริยาสัมพันธ์	54
4	จำนวนครั้ง และร้อยละ ของปฏิกริยาสัมพันธ์ที่พยาบาลเป็นผู้เริ่มต้น จำแนกตามสถาน- การณของการมีปฏิกริยาสัมพันธ์.....	55
5	จำนวนครั้ง และร้อยละ ของปฏิกริยาสัมพันธ์ที่ผู้ป่วยเป็นผู้เริ่มต้น จำแนกตามสถาน- การณของการมีปฏิกริยาสัมพันธ์	56
6	เปรียบเทียบจำนวนครั้ง และ ร้อยละ ของปฏิกริยาสัมพันธ์ที่พยาบาลและผู้ป่วยเป็น ผู้เริ่มต้น จำแนกตามสถานการณของการมีปฏิกริยาสัมพันธ์ <u>กับจำนวนครั้ง</u> ของปฏิกริยาสัมพันธ์ทั้งหมด.....	57
7	เวลาที่ใช้ในการมีปฏิกริยาสัมพันธ์แต่ละ ครั้ง และเมื่อจำแนกตามสถานการณของ การมีปฏิกริยาสัมพันธ์	58
8	จำนวนครั้ง และ ร้อยละ ของพฤติกรรมของพยาบาลด้านต่าง ๆ	59
9	จำนวนครั้ง และ ร้อยละ ของพฤติกรรมของผู้ป่วยที่เปลี่ยนแปลง ไป	60
10	เปรียบเทียบจำนวนครั้งและ ร้อยละ ของพฤติกรรมด้านต่าง ๆ ของพยาบาลที่ เคยและไม่เคยได้รับการศึกษาต่อเนื่องเฉพาะทางการพยาบาลจิตเวช	61
11	เปรียบเทียบจำนวนครั้งและ ร้อยละ ของพฤติกรรมของผู้ป่วยที่เปลี่ยนแปลง ไป เมื่อสิ้นสุดการมีปฏิกริยาสัมพันธ์กับพยาบาลที่เคยและไม่เคยไม่ได้รับการศึกษาต่อเนื่อง ทางการพยาบาลจิตเวช	62
12	การแจกแจงความถี่พฤติกรรมของพยาบาลด้านความสนใจที่มีต่อผู้ป่วยกับการ เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วย	63
13	การแจกแจงความถี่พฤติกรรมของพยาบาลด้านอารมณ์ที่แสดงออกต่อผู้ป่วยกับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วย	63
14	การแจกแจงความถี่พฤติกรรมของพยาบาลด้านจุดเน้นในการมีปฏิกริยาสัมพันธ์ กับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของผู้ป่วย	64